

Пісня про Гайавату (стисло)

Генрі Водсворт Лонгфелло

У вступі автор згадує музиканта Навадагу, колись у стародавні часи певшого пісню про Гайавате:

"Про його рожденє чудовий,
Про його велике життя:
Як постився й молився,
Як трудився Гайавата,
Щоб народ його був щасливий,
щоб він ішов до добра й правди".

Верховне божество індіанців, Гитчи Манито – Владика Життя, "сотворивший всі народи", накреслив пальцем русла рік по долинах, зліпив із глини трубку й закурив її. Побачивши дим, що піднімався до неба, Трубки Миру, зібрались вожді всіх племен:

"Ішли Чоктоси й Команчи,
Ішли Шошони й Омоги,
Ішли Гурони й Мендени,
Делавари й Могоки,
Черноногіє й Пони,
Оджибвеи й Дакоти".

Гитчи Манито закликає ворогуючі племена примиритися й жити "як брати" і пророкує появу пророка, що вкаже їм шлях до порятунку.

Підкорюючись Владиці Життя, індіанці поринають у води ріки, змивають бойову фарбу, закурюють трубки й пускаються в дорогу назад. Перемігши величезного ведмедя Мише-Мокву, Меджекивис стає Владарем Західного вітру, інші ж вітри віддає дітям: Східний – Вебону, Південний – Шавондази, Північний – злому Кабибонокке.

"У незапам'ятний час" прямо з місяця впала на квітучу долину прекрасна Нокомис, дочка нічних світил. Там, у долині, Нокомис народила дочку й назвала її Веноной.

Коли дочка виросла, Нокомис не раз застерігала її від чарів Меджекивиса, але Венона не послухалася матері.

"І народився син суму,
Ніжній пристрасті й суму,
Чудової таємниці – Гайавата".

Підступний Меджекивис незабаром залишив Венону, і та вмерла від горя.

Гайавату виростила й виховала бабка. Ставши дорослим, Гайавата надягає чарівні мокасини, бере чарівні рукавиці й відправляється на пошуки батька, палаючи бажанням помститися йому за загибель матері. Гайавата починає бій з Меджекивисом і змушує його відступити. Після триденного бою батько просить Гайавату припинити бій. Меджекивис безсмертний, його не можна здолати.

Він призиває сина повернутися до свого народу, розчистити ріки, зробити землю

плодоносною, умертвити чудовиська, і обіцяє зробити його після смерті владикою Північно-Західного вітру. У лісовій глухомані Гайавата поститься сім днів і ночей. Він звертається до Гитчи Манито з молитвами про благо й щастя всіх племен і народів, і як би у відповідь у його вігвама з'являється юнак Мондамин із золотавими кучерями й у зелено-жовтому одязі. Три дні Гайавата бореться з посланником Владики Життя.

На третій день він перемагає Мандамина, ховає його й потім не перестає відвідувати його могилу. Над могилою один за іншим виростають зелені стебла, це інше втілення Мандамина – кукурудза, їжа, послана людям Гитчи Манито. Гайавата буде пирогу з березової кори, скріплюючи її коріннями темрака – модрини, роблячи раму з галузей кедр, прикрашає голками їжака, офарблює соком ягід. Потім разом із своїм другом силачем Квазиндом Гайавата поплив по ріці Таквамино й очистив її від корчів і мілій.

Гайавата знаходить собі дружину, прекрасну Миннегагу із плем'я дакотів. На весільному бенкеті на честь нареченого й нареченої танцює красень і насмішник Попоккивис, музикант Чайбайабос співає ніжну пісню, а старий Ягу розповідає дивну легенду про чарівника Оссео, що зійшов з Вечірньої Зірки. Щоб уберегти посіви від псування, Гайавата велить Миннегаге в темряві ночі обійти поля оголеної, і вона слухняно, "без зніяковілості й без страху" кориться.

Гайавата ж ловить Царя-Ворона, Кагаги, який наважився привести зграю птахів на посіви, і для острашки прив'язує його на покрівлі свого вігвама. Гайавата придумує письмена. Страшачись шляхетних прагнень Гайавати, злі духи об'єднавшись проти нього топлять у водах Гитчи-Гюми його найближчого друга музиканта Чайбайабоса. Гайавата від горя занедужує, і його зціляють за допомогою заклинань і магічних танців Зухвалий красень Попоккивис вчить чоловіків свого плем'я грати в кості й безжалісно їх обіграє. Потім, розохотившись і знаючи до того ж, що Гайавата відсутній, Попоккивис розоряє його вігвам.

Повернувшись додому, Гайавата пускається в погоню за Попоккивисом, а той, тікаючи, опиняється на бобровій греблі й просить бобрів перетворити його в одного з них, тільки більше й вище всіх інших. Бобри погоджуються й навіть обирають його своїм вождем, і Гайавате вдається впоратися зі своїм ворогом, тільки викликавши на допомогу блискавку й грім. Гайавата втрачає ще одного свого друга – силача Квазинда, якого погубили пігмеї, що потрапили йому в тім'я "блакитною ялиноюю шишкою", у той час як він плив у пирозі по ріці. Наступає сувора зима, і у вігвамі Гайавати з'являються примари – дві жінки. Вони похмуро сидять у куті вігвама, не говорячи ні слова, лише вихватують кращі шматки їжі.

У селищах індіанців починається голод. Гайавата відправляється на полювання, але безуспішно, а Миннегага слабшає з кожним днем і вмирає. Гайавата, сповнений скорботи, ховає дружину й чотири ночі палить похоронне багаття Прощаючись із Миннегагой, Гайавата обіцяє незабаром зустрітися з нею "у царстві світлого та вічного життя".

У селище вертається з далекого походу Ягу й розповідає, що бачив Велике Море й

крилату пірогу. У цьому човні Ягу бачив сто воїнів, особи яких були пофарбовані білою фарбою, а підборіддя покриті волоссями. Індіанці сміються, вважаючи оповідання Ягу черговою небилицею.

Не сміється тільки Гайавата. Гайавата розповідає, що Владика Життя відкрив йому майбутнє: він бачив "густі раті" народів, що переселяються на Захід. "Разни були їх наречья,

Але одне в них билося серце,
І кипіла невпинно
Їхня весела робота:
Сокири в лісах дзенькали,
Міста в лугах димілися,
На ріках і на озерах
Плили із блискавкою й громом
Окрилені пироги".

Але що відкрилося Гайавате майбутнє не завжди осяйно: він бачить і індіанські племена, що гинуть у боротьбі один з одним. Гайавата, а за ним і іншими індіанцями привітно зустрічають припливщиків на човні блідолицих і прилучаються до істин, які проголошує наставник блідолицих, "їхній пророк в одязі чорної", – до початків християнської релігії, оповіданням "про Святу Марію-Діву". Гості Гайавати засипають у його вігвамі, стомлені жарою, а сам він, попрощавшись із Нокомис і зі своїм народом і заповідаючи слухати мудрим наставлянням присланих із царств світла гостей, спливає у своїй пірозі на Захід, у Країну Понима, " у царство вічного життя! ".